

НОВІ АСПЕКТИ СЛОВА

ВІД ВОЛОДИМИРА СВЯТОГО ДО ІОАННА ПАВЛА ІІ

Історія та сучасність християнства. Матеріали наукової конференції, присвяченої 2000-річчю Різдва Христового (Одеса, 25-26 грудня 2000):
Збірник статей. – Одеса: Астропринт, 2001. – 188 с.

Збірник статей, укладений на основі доповідей, виголошених на присвяченій 2000-річчю Різдва Христового науковій конференції, є спробою синтетичного розгляду проблеми “Історія та сучасність християнства”. Принципова важливість теми, якій присвячено конференцію, не потребує доказів. І так само є очевидним, що доповідачі мали розв’язати завдання надзвичайно складні, йти часто неходженими шляхами.

Зроблені в збірнику узагальнення побудовані на великому і значному матеріалі, пов’язані однією проблемою, розв’язання яка дає змогу комплексно, по-новому і продуктивно висвітлити питання сучасності, пов’язані з християнством. Ця проблема — розуміння і розкриття історичних, літературних, словесних, філософських явищ з позицій системного підходу, коли досліджувана проблема розглядається й аналізується як цілісна сукупність, об’єднана зв’язками між формуючими компонентами.

Збірник статей складається з двох розділів: “Філологія” і “Релігієзнавство”. Він має струнку композицію, підпорядковану висвітленню обраної теми. З одного боку, збірник є своєрідним узагаль-

ненням спеціально і принагідно зробленого дослідниками в історії християнства; з другого боку, він становить новий і чималий крок у висвітленні сучасних проблем, щоб з кожної наступної площадки-статті відкривалися нові картини, поставали нові питання. Кожна стаття абсолютно самостійна і водночас супідрядна з іншими, і важко навіть визначити, яка удалась авторам більшою, яка — меншою мірою.

Значна увага приділена віддаленим періодам (Київська Русь, XVI – XVIII ст. — їм присвячені окремі статті). В дослідженнях даних часів виявились і ґрунтовні знання культури відповідного періоду, й докладне вивчення всієї сукупності духовного життя суспільства — мистецтва, філософії, моралі, релігії тощо. Зокрема у статті О. Александрова “Семантика святості у киеворуській книжності XI – XII ст.” розглядається трансформація розуміння святості у візантійській духовно-словесній спадщині та в агіографічній літературі Київської Русі. Співвіднесення розуміння святості з іншими категоріями словесної творчості є науково перспективним, бо знаходиться на межі теософського, філософського та літературознавчого дискурсу.

Великий фактичний матеріал зібрано, проаналізовано та узагальнено у статті Н. Верещагіної “Великомученик Пантелеїмон у давньокиївській святокультовій традиції”. Дослідниця переконливо показала, що цей візантійський культ св. Пантелеїмона був започаткований Володимиром Великим, носив переважно княжий характер та займав у киеворуській святокультовій традиції одне з провідних місць.

З доповідей, присвячених добі барокової словесності, привертає увагу дослідження літературно-духовної спадщини П. Могили. В ній розкривається сутність буттєвого та літературно-оформленого вчення Могили, акцентується увага на літературному описуванні вченим духовних підвалин православ'я. Т. І. Біленко підкреслює нерозривність взаємоедності творів і діянь П. Могили, його діяльності як митця й митрополита, покровителя славетного Колегіуму.

У статті П.М. Ямчука розглянуто співвідношення понять “сакрального” та “профанного” в українському пізньосередньовічному та ранньобароковому дискурсі. Теорія осмислення базується на концепції трансдискурсивності М. Фуко та на протиставленні двох

засад — профанного та сакрального. Окремо аналізується концепція філософського світобачення В. Соловйова, проводиться паралель між розумінням сакруму та профануму в Московській Русі та в Україні.

У збірнику загальноестетичні проблеми завжди розглядаються в органічному зв'язку з різноманітними індивідуальними явищами літературно-художнього, суспільно-політичного життя, а багатство фактичного матеріалу — запорука і передумова серйозності теоретичних узагальнень. У статтях, присвячених XIX–XX ст., знаходимо багато цікавих фактів, що розкривають діалог між минулим і сьогоденням. Дослідження Н.М. Раковської репрезентує духовні прозріння в літературній критиці кінця XIX – поч. XX ст., визначає контури нової культурної парадигми в публіцистичному циклі Н. Михайловського “Записки профана” та “Апокаліпсисе нешого времени” В. Розанова. У доповіді В. Силантьєвої демонструється новий варіант переосмислення стародавнього сюжету “Плача Йосифа Прекрасного” в чеховському оповіданні “Тоска”. Автори яскраво продемонстрували і ерудицію, і справжню творчу сміливість.

Статті М. Зубова, С. Брайченко, В. Горбань та М. Петренко повертають нас до питань про дискурсивні зв'язки жанру повчання, надають високої суспільної оцінки давнім християнським антропоміам, розширюють уявлення про домінанту фразеологізмів біблійного походження в сучасному мовленні та їх семантичну трансформацію.

Історична доля України розглядається у тісному зв'язку з християнською культурою. Осмислюються проблеми парадигми часу (П. Тоцький); традицій і новаторства іконопису (О. Данилова, М. Дмитрієва, Л. Богата); проблема критеріїв вивчення релігійності як соціокультурного явища (Н. Диханова). У зазначених статтях поданий важливий, багатогранний матеріал, що вимагає плідних роздумувань і міркувань.

У доповідях відображається історія християнської думки (Ю. Сурай), культурного поступу народів (Н. Виноградова, А. Пригарін), висвітлюються умови, в яких відбувалось становлення християнства в Україні й шляхи, якими воно йшло до свого остаточного утвердження. Глибоко й кваліфіковано розглянуті важливі проблеми ролі християнства у захисті національних інтересів українського народу

(Н. Бевзюк), представлена постать одного з організаторів української автокефальної православної церкви В.М. Чеховського (А. Ми-сечко). В статті І. Матковської “До питання про зміст греко-католицької духовності” розглядається світобачення митрополита Андрія Шептицького, своєрідне втілення ним православних та римо-католицьких засад.

В. Попков у доповіді “Николай Бердяев. Революция духа. Опыт для нового тысячелетия” прагне привернути увагу сучасників до безцінної спадщини мислителя і зробити місток до наболілих проблем сьогодення.

У статті Н. Іванової-Георгієвської розглядаються літературні та теософські характеристики послань Папи Римського, своєрідність мислення, сучасного світобачення та світовідчуття на межі XX – XXI ст. Іоанна Павла II.

Збірник статей “Історія та сучасність християнства” засвідчив наукову сумлінність і проникливість авторів, потребу наступного розвитку життєдайних міцних і перспективних паростей у розробці проблеми. Сучасна українська наука збагатилась працею, актуальністю і наукова добротность якої не викликає сумніву. Отже, створено змістове, корисне дослідження, яке є кроком уперед у науковій розробці кардинальних проблем теорії і історії християнства, їх тісного зв'язку з реаліями.

Людмила Мостова